

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli d. 5 Maj 1870, kl. 1 e. m.

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Utlåtande, i anledning af remiss utaf Andra Kammarens protokollsutdrag N:o 208, med delgifvande af Andra Kammarens beslut i fråga om förändrad plan för undervisningen vid rikets elementarläroverk.

Genom beslut den 27 sistlidne April har Första Kammaren till sitt Tillfälliga Utskott N:o 2 behagat remittera Andra Kammarens protokollsutdrag N:o 208, innehållande delgifvande af Kammarens beslut med anledning af Herr A. Rundbäcks motion (N:o 22 bland Andra Kammarens motioner) om förändrad plan för undervisningens meddelande vid rikets elementarläroverk. Enligt åberopade protokollsutdraget äro de beslut Andra Kammaren fattat, på grund af den utredning af frågan, som innehålles i dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 28, af följande lydelse:

A) att undervisningen vid rikets elementarläroverk måtte ordnas i enlighet med följande grundsatser:

1:o att studiet af främmande språk i elementarläroverkets fem första klasser inskränkes derhän, att blott tvänne sådana i dem läsas, nemligen från första klassen ett lefvande språk, som bör vara obligatoriskt för alla, och från tredje klassen derjemte latin på den klassiska och ett nytt lefvande språk på den reala linien; samt att studiet af öfriga främmande språk uppskjutes till gymnasialafdelningen.

2:o Att i sammanhang härmed lärokurserna, såväl i sin helhet som för hvarje klass, bestämmas i passande förhållande till den tid, hvarje läroämne får åt sig anslagen.

Bih. till Riksd. Prot. 1870. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 7 Häft.

- 3:o Att, sedan undervisningen i elementarläroverkets fem första klasser sålunda kan blifva för begge linierna gemensam i alla ämnen, utom i ett främmande språk, densamma så ordnas, att hela lärokursen för dessa klasser kommer att utgöra ett, så vidt möjligt, afslutadt helt.
- 4:o Att efter slutad lärokurs i femte klassen särskild afgangspröfning med lärjungarne anställes, och att det dervid afgifna betyget berättigar lärjunge, som blifvit godkänd i alla ämnen, till inträde på vederbörande bildningslinies gymnasialafdelning.
- 5:o Att de begge bildningslinierna på gymnasialafdelningen, eller från och med sjette klassen, i den mån förhållandena medgifva, helt och hållet åtskiljas och förläggas till olika läroverk.
- 6:o Att, i sammanhang härmed, lärokursen för reala linien på gymnasialafdelningen inskränkes till tvänne eller högst trenne ettåriga klasser.
samt

B) att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga nödiga åtgärder för undervisningens ordnande vid rikets elementarläroverk i öfverensstämmelse med förenämnda allmänna grundsatser.

Den fråga, öfver hvilken Utskottet således har att afgifva yttrande, afser ingenting mindre än en väsendtlig omgestaltning af våra elementarläroverk i nära öfverensstämmelse med de grundsatser, efter hvilka motsvarande undervisningsanstalter i broderriket nyligen blifvit ordnade. Äfven om Utskottet, sammansatt för behandlandet af ärenden af en helt annan och vida mindre omfattande natur, hade varit i besittning af erforderliga insigter för att åt en så vigtig fråga kunna lemna den fullständiga utredning hon kräfvat och förutan hvilken representationen icke i densamma torde böra fatta några definitiva eller i detalj gående beslut, möter emellertid en omständighet, hvilken det icke stått i Utskottets makt att undanröjda, nemligen tidens knapphet, hvilken måste i högst väsendtlig mån försvåra och äfven inskränka Utskottets tillgöranden. Men äfven om längre tid och mera speciela insigter stått till Utskottets förfogande, betvivlar Utskottet dock att det skulle kunnat tillstyrka Kammaren att fatta enahanda beslut med dem, som af Medkammaren blifvit antagna. Dessa synas nemligen Utskottet gå alltför mycket i detalj och utan tillräckligt mångsidig pröfning hafva afgjort frågor, hvilka för det uppväxande släktet och således äfven för landets framtid, äro af den mest genomgripande betydelse, och hvilka derföre äfven måste med den yttersta varsamhet behandlas. Men om Utskottet således icke tilltror sig kunna tillstyrka Kammaren att antaga Medkammarens här ofvan intagna beslut, kan dock Utskottet icke dölja för sig, att i det sätt, på hvilket vår elementarundervisning för närvarande är ordnad, åtskilligt förekommer hvilket torde förklara, och i någon mån väl äfven berättiga de vid hvarje riksdag återkommande framställningar om detsamma ordnade på ett annat, enligt motionärernes förmenande, för lärjungarne och undervisningen mera tillfredsställande sätt, önsksningar hvilka fått sitt fullständigaste uttryck i den motion, som vid innevarande riksdag blifvit väckt af Herr Rundbäck och gifvit upphof till de beslut i frågan, Andra Kammaren fattat. Dessa ständigt återkommande framställningar häntyda otvifvelaktigt på en befintlig oro hos folket beträffande ändamålsenligheten af den plan, efter hvilken elementarläroverken äro inrättade. Denna oro torde icke heller sakna all befogenhet, och tror Utskottet sig böra i korthet antyda de omständig-

heter, på hvilka Utskottet grundar detta omdöme. Utskottet har nemligen trott sig finna huruledes sedan år 1856 förändringar och omkastningar i undervisningsplanerna bidragit till att rubba tron på sjelfva riktigheten af de grundsatser, på hvilka skollagen är uppförd, eller åtminstone på dessas fulla ändamålsenlighet för vårt folk och våra förhållanden; huruledes språkundervisningen i de nedre klasserna af skolan utvidgats till att på ett betänkligt sätt upptaga barnens tid och anstränga deras vid den åldern föga utbildade krafter; huruledes såväl härigenom som genom mängden af ämnen, som i skolan samtidigt läsas och framför allt genom deras föredragande af särskilda lärare, lärjungarne ytterligare och på ett stundom för deras helse betänkligt sätt blifvit öfveransträngda; huruledes från flera orter klagomål förspörjas deröfver, att lärokurserna äro så ordnade, att, i verkligheten, någon afslutad undervisning icke erhöles förrän efter genomgång af skolans alla klasser, under det att det stora flertalet af hennes alumner, hvilket icke har tillfälle att fullständigt genomgå henne, tvingas att vid den tid, då de för sin framtida utkomst måste se sig om efter arbete, lemna skolan med, i vissa ämnen åtminstone, ganska ofullständiga kunskaper; huruledes slutligen sammanförandet i samma skola af såväl den fordna gymnasialafdelningen som båda bildningslinierna — den klassiska och den reala. — vållat att skolorna blifva så öfverfyllda, att disciplinen icke alltid torde kunna nöjaktigt öfvervakas, samt att denna förening på de flesta ställena ansetts menlig för undervisningen, särdeles å den reala linien. Sistnämnda förhållanden torde äfven hafva gifvit upphof till den tanken, som synes alltmera hafva vunnit insteg, att det vore önskligt att skolan så kunde ordnas, att undervisningen i de nedre klasserna blefve i möjligaste måtto för alla gemensam, men deremot i de öfre, — motsvarande de fordna gymnasierna — kunde fullständigt särskiljas ända derhän, att, om möjligt, dessa klasser frånskiljdes den öfriga skolan och upptogos i fristående, sjelfständiga läroverk, afsedda särskildt för bibringande af den så kallade klassiska bildningen, och särskildt för undervisning å den reala linien. Huruvida de klagomål öfver det närvarande förhållandet med våra elementarläroverk, hvilka Utskottet påpekat, verkligen hafva den betydelse för ynglingarnes uppfostran, som man allmänt synes böjd att tillmäta dem, vågar Utskottet icke afgöra. Deras ständiga framhållande och deras obestridliga befintlighet synes emellertid Utskottet vara af den vigt, att äfven från Riksdagens sida något bör göras för deras afhjelpande, eller, i fall de efter närmare pröfning skulle befinnas obefogade, för folkets upplysande derom, att de fel, som man nu är benägen att anmärka, i sjelfva verket icke förefinnas utan bero på en missuppfattning af förhållandena. Det måste nemligen, enligt Utskottets förmenande, ligga makt deruppå, att folket är förvissadt om att den undervisning, som meddelas dess söner i landets offentliga läroanstalter, icke allenast är den fullständigaste som, med afseende å landets tillgångar och behof, kan åstadkommas, utan äfven att denna meddelas på ett sätt och under vilkor, som ej tvinga ynglingen att vid skolan tillbringa alltför lång tid af hans ungdom, och som ej heller öfver höfvan anstränger hans krafter, utan fastmera bibehåller dem oförminskade, så att, då han lemnar skolan för att antingen vid specialskolorna fortsätta sina studier eller omedelbart utgå i det praktiska lifvet, han besitter den spänstighet och den viljekraft, hvilkas egande är för landets ungdom lika vigtig som mångsidiga, omfattande kunskaper. En undersökning, verkställd af med ämnets alla sidor förtrogne män, i syfte att vinna klarhet i dessa frågor och omfattande tillika en pröfning af hela vårt skolväsende, i hvad detta rörer elementarläroverken, har derföre synts Utskottet af omständigheterna påkallad och nød-

vändigtvis böra föregå alla beslut om mera eller mindre genomgripande förändringar i den hittills följda planen för elementarläroverkens ordnande. Sedan en sådan granskning af nu gällande skolstadga egt rum, torde det blifva möjligt att så ordna elementarläroverken, att desamma derefter må kunna komma i åtnjutande af den orubblighet och det fullständiga förtroende, hvilka äro väsendtliga villkor för deras lyckosamma arbete och jemna, ostörda, utveckling. Det ligger emellertid i sakens natur, att en dylik revision icke kan anordnas af Riksdagen eller utföras af något dess Utskott, och att det endast kan tillkomma Riksdagen att hos Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes förordna en sådan och derefter underställa Riksdagens pröfning de förslag, öfver hvilka Kongl. Maj:t kan finna nödigt att inhemta Riksdagens mening. Detta, men också icke något mera, har Utskottet trott sig kunna föreslå; och får Utskottet således, med hänvisande till hvad Utskottet här ofvan anført, härmed vördsamt hemställa:

1:o att Första Kammaren *icke* måtte biträda de af Andra Kammaren enligt protokollsutdrag N:o 208 för sin del fattade beslut i fråga om förändrad plan för undervisningens meddelande vid rikets elementarläroverk;

2:o att Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller, det ville Kongl. Maj:t genom sakkunnige män låta företaga en revision af nu gällande skolstadga och särskilda, tid efter annan meddelade föreskrifter rörande dess tillämpning, samt derefter underställa Riksdagens pröfning de förslag till förändringar i desamma, öfver hvilka Kongl. Maj:t kan finna nödigt inhemta Riksdagens yttrande; samt,

och om förestående punkt af Kammaren godkännes,

3:o att Kammaren ville inbjuda Andra Kammaren att biträda samma beslut.

Stockholm den 5 Maj 1870.

På Utskottets vägnar:

L. Manderström.